

ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים (2)

לרוב בכל הפרשיות. ונמצא שעיקר כוונת המכות הוא להראות למצריים מי הוא אדון העולם.

והנה לכאורה צריכים לומר שאם זה תכלית המכות, הרי זה כשלון נורא, שמכיון שתכלית המכות הוא ללמד אמונה לפרעה, הרי זה באמת לא אירע כלל, שהרי בשלשה המכות הראשונות שיכלו החרטומים לעשות כעין זה בודאי לא היתה נתגברה בו שום אמונה, אבל אפילו לאחר שאר המכות, הרי למעשה אף שהתפעלו לכמה ימים, אבל לא נשאר כלום מזה ותמיד חזר בו פרעה והרגיש שהוא לא משועבד ולא צריך להקשיב להקב"ה, ואפילו לאחר מכת בכורות הרי שלשה ימים לאחר השחרור הגדול מיד שינה פרעה ועבדיו את דעתם ורדפו אחרי בני ישראל במטרה להחזירם לשעבד מצרים נגד ציווי ה' המפורש, הרי להדיא שהשיעור באמונה ובהשקפה של המכות לא הצליח!

ולכן אין מנוס מלומר כמו שכתבו איזה מפרשים שעיקר השיעור בהלכות המכות לא היה בשביל מצרים אלא בשביל ישראל, שמכיון שישראל היו גוי מקרב גוי בתוך המצרים, קשורים וענובים בהם כמו עובר במעי אמו, ולא היה להם קשר ישיר להקב"ה והיו עז"ז כמו שאחז"ל, לכן הם הוצרכו לראות שהשי"ת שולט בטבע ובבריאה, ויכול לעשות מה שברצונו לעשות משום שהוא ברא את העולם ומנהיגו, וזה הם אכן ראו ע"י המכות, והיה זה ההקדמה שלהם לקבלת התורה בהר סיני, ובזה אפשר לומר שהמכות הצליחו [עכ"פ באיזה אופן]. אלא שעדיין צ"ע מדוע הוצרכו לעשר מכות בשביל זה, דהרי היה הקב"ה יכול לדלג את תשעת המכות, וללכת מיד למכת בכורות ולליל היציאה, וכאשר יראו בני ישראל שהקב"ה יכול להוציאם ממדינה כמו מצרים שהיתה הממלכה היותר חזקה בעולם בתקופה ההיא, בהכרח שהקב"ה שולט בכל העולם ואין כמוהו בכל הארץ, וא"כ עדיין תמוה מדוע הוצרכו לכל האריכות הגדולה הזאת של תשעת המכות קודם היציאה?

והנה בריש פרשת שמות: ובני"י פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ורש"י פירש וישרצו מלמד שהיו יולדות ששה בכרס אחד, ובמקור רש"י שהוא שמו"ר איתא שמכיון שכתוב שש לשונות של ריבוי ממילא ילפינן שהולידו ששה בכרס אחד. אבל לשון וישרצו [שבין תיבות פרו וירבו] הוא לשון תמוה, שזה לשון שרץ, שכרגיל זה לשון גנאי, והנה באמת אונקלוס ות"י תירגמו תיבת וישרצו "ואתילדו", והיינו שזה ענין הלידה, וכן באמת תירגם אונקלוס בעוד מקומות, וכ"ה ברשב"ם כאן שבכל מקום קטנים קרויין שרץ על הארץ, אבל רש"י בפרשת בראשית עה"פ ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה, כתב וז"ל כל דבר חי שאינו גבוה מן הארץ קרוי שרץ, בעוף כגון זבובים, בשקצים כגון נמלים וחיפושים ותולעים, ובבריות כגון חולד ועכבר וחומט וכיו"ב וכו', ובהכרח שרש"י מקשר וישרו בדוקא עם שרצים פחותים ולא עם אנשים, וא"כ איך מתרגם רש"י תיבת וישרצו בפסוק שלפנינו [מלבד הדרש שהיו ששה בכרס אחד]. והנה הרמב"ן לא מפרש כלום אצלנו,

וארא תשפ"ג שלום רב

בדברינו שבוע שעבר עמדנו על הקושי על הענין התמוה שציוה הקב"ה את ישראל קודם היציאה ממצרים לשאול מהמצרים כלי כסף וכלי זהב, דלא מובן מה הצורך לזה, ובני ישראל בכלל לא רצו את זה, ומדוע יצוה הקב"ה דבר כזה שנראה כערמה, וגם לא מובן כלל בשכל, ואפילו בשביל לקיים הבטחתו לאאע"ה ג"כ לא מובן שהרי גדולה בינת הים מבינת מצרים, ובפרט תמהנו שבכדי שיצליחו במשימה זו של ריקון מצרים הרי יצטרך הקב"ה לעשות נס נפלא, אולי גדול יותר משאר כל הנסים של יציאת מצרים, של נתנת חן היהודים בעיני המצרים, וזה דבר שקשה להבין ותמוה מדוע יצטרך הקב"ה לעשות נס כזה, ומי בכלל רצה בזה. ועוד יותר תמוה, שאף שיש איזה צד שמציאות החן הוא רק בכדי שישאלו מהמצרים הכלי כסף וייענו להם, אבל הבאנו מהרמב"ן בפרשת בא שכתב בפירוש לא כן, שהחן התחיל כבר משעה שהתחילו המכות, וככל שגברו המכות גבר החן, וגם האיש משה שהוא מקור על הבעיות שלו היה גדול מאד אצל העם המצרי, דבר שלא נתפס בשכל כל עיקר. גם תמוה, מדוע לא מצינו זכר לנס זה בשעה שאנו מספרים על יציאת מצרים בליל הסדר, וענין החן לא מוזכר כלל אפילו בחלק הדיינו של ההגדה אף שמוכח שבזמן היציאה זה היה דבר גדול אצל הקב"ה, וגם ענין שאילת הכלי כסף לא מוזכר בליל הסדר להדיא. ובשבוע שעבר הצענו כמה אופנים, אבל אין בהם כדי ליישב היטב. ונראה באופן אחר, והוא יסודי.

בהקדם מה שיש להקשות שכאשר שאל משה לשמו של הקב"ה ואמר לי מה שמו מה אמר אליהם, א"ל הקב"ה א-ה-י-ה אשר א-ה-י-ה, ופירש"י אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות, א"ל רבש"ע מה אני מזכיר להם צרה אחרת דיים בצרה זו א"ל יפה אמרת וכו'. והרמב"ן פירש שכוונת השי"ת בזה הוא שאין להם צורך לשאול לשמי, כי אהיה עמם בכל צרותם יקראוני ואענם, ויש בזה עוד פירושים, אבל עכ"פ קושיית משה קשה מאד, מדוע לו להזכיר בכלל גליות אחרות בו בזמן שהם תקועים בגלות מצרים, האם אין זה נכון שדיינו בצרה זו, מה לנו לצרות חדשות, ובהכרח שכוונת השי"ת היתה ללמדם יסוד חשוב, אלא שמשה העיר שזה יהיה קשה להם לסבול.

והנה בפרשת וארא מתחילים סדרת המכות שהבטיח הקב"ה למשה בסנה שהוא יכה את מצרים כאשר פרעה יסרב את הבקשה לשחרר את ישראל, ובפרשה זו יש שבעה מכות, ועוד שלשה בפרשת בא. והנה לפי הפשטות תכלית המכות אינה להעניש את המצרים, שבשביל זה היה הקב"ה יכול לשלוח גפרית ואש מן השמים כמו שעשה אצל סדום, וגם לא היה בכדי להכריח אותם לשלחם ממצרים שגם זה יכול הקב"ה לעשות בלי שום מכות, אבל תכלית המכות מפורש בפסוק שהיא תשובה לשאלת פרעה מי ד' אשר אשמע בקולו, וכמו שמצינו בקרא בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ, ובעבור זאת העמדתך בעבור הראת את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ, וכן מצינו בקרא וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את ידי על מצרים, וכן כהנה

מעיד שהוא ראה ארבעה בנים שילדה אשה אחת, והרופאים אומרים שעד שבעה יגיעו בבטן אחת, עיי"ש.

1. ועיין ראב"ע שוישרצו הכוונה ללידות של יותר מאחד, כגון תאומים, והוא

עם בני ישראל רב ועצום ממנו, יש לנו פה בעיה דימוגרפית, הם רבים וחזקים ממנו, רואים אותם בכל מקום, יש פחד מהם.

וחזינן ענין זה במדרש [ילק"ש], שמביא את הסיפור הידוע שמשה העביר את הכתר מראשו של פרעה, ואז קיבץ פרעה את יועציו מה לעשות, ואמר בלעם הרשע שיש להרוג את הילד, וזה תמוה, וכי הורגים ילד קטן שמסיר עטרה, אבל בלעם טען שיש להסתכל על ההיסטוריה של העם הזה, וז"ל: ויהי בהרעב אלקים את הארץ, וישלח יוסף ויבא את אביו ואת אחיו מצרימה ויכלכלם בלא מחיר והון ואותנו קנה לעבדים וכו', עכ"ל. ומבואר שטענת בלעם היה שיוסף עשה חורבן גדול במצרים, שקודם שבא יוסף ומשפחתו היה כל אזור מצרי אזור חפשי ובעל הבית בעמו, אבל מכיון שבא יוסף ומשפחתו אז הם נשארו בני חורין, אבל מכרו מצרים את גופם ובהמתם ואדמתם לפרעה, וכך היה שכל אזור מצרי היה עבד למלכות פרעה, והם האשימו בזה את יוסף, ובאמת צדקו קצת בזה, כי רש"י בפרשת ויגש אומר לנו שיוסף בדוקא רצה לעשות את זה בכדי שלא ירגישו אחיו כגולים בגלות מצרים, ועל ידי שמכרו המצריים את אדמתם ממילא הרגישו כל אחד בגלות ואחיו לא הרגישו יותר גרוע משאר מצרים, ומחמת זה טען בלעם שמשה הזה, שהוא בן למשפחת יוסף, נכד של לוי, במה שהוא עשה זה משום שהוא רוצה להמשיך את השעבוד של המצרים ע"י משפחת יוסף.

וזה מה תירגם אונקלוס ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף – דלא מקיים גזירת יוסף, שכאשר קם המלך החדש, הדבר הראשון שרצה לעשות הוא לבטל גזרת יוסף, כלומר זה שגזר יוסף שכל מצריים עבדים הם לפרעה, ואילו בני משפחתו ישבו במצרים ויאחזו בה, הם קנו אחוזה ונחלה במצרים והם הבעלי בתים היחידים על המדינה, וע"י שביטל גזירת יוסף הרי היפך את הקערה על פיה, והיינו שגזר שמהיום ההוא והלאה רק אזור מצרי יכול להיות בעל אדמה ואחוזה, ואילו מי שאינו מצרי הוא ישתעבד כעבד, ובאמת כך היה החק הישן קודם יוסף, וזה הפשט שנתחדשו גזרותיו, כלומר הוא חידש את החק הישן שכל אזור מצרי הוא בעל אדמה, וביטל חקי יוסף וחידש את החק הישן, וממילא יהיו בני ישראל כפופים לחוק המצרי החדש. ולכן אמר לעמו שעם ישראל הוא רב ועצום ממנו, והיינו שהם הבעלי בתים על המדינה שלנו, ואנחנו צריכים לכבוש אותה בחזרה בשביל האזור המצרי הפשוט.

אבל מדוע שינו את דעתם על היהודים? למה עכשיו לאחר עשרות שנים פתאום הרגישו את הלחץ של היהודי. התירוץ הוא משום שפתאום היהודים התחילו להיות מורגשים בסביבה המצרית, במקום להשאר בגושן ולעסוק בדברים של רוחניות, הם התחילו להיות ידועים בציבור, עמדות מפתח, ראו אותם בכל מקום ונהיו חלק מהחיים של המצרים, וזה הגוי לא סובל, הוא מקיא מזה, כל זמן שיהודי חי את חייו בשקט הגוי יכול לסבול אותו, אבל כאשר מרימים פרופיל, אז מתחילים הבעיות. ולכן מקדים הפסוק ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אותם, וזה חילוק גדול בין פרו וירבו בארץ גשן ויאחזו בה, כאן טמון כל החילוק וכל הטעם מדוע ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף, הוא לא רצה לדעת מה שיוסף עשה לשעבר, משום שהתחילו לפחד על העתיד.

ולפ"ז י"ל שמכיון שהפסוק הזה מדבר בגנותם של בני ישראל במצרים, ששינו את כל מהלכם, ממילא תיבת וישרצו

אבל בבראשית [שם] מקשה על רש"י שאיך הוא יפרש הפסוק בפרשת נח: ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה, והרי שם מיירי לגבי בני אדם הרי שאין לפרש שם כפירש"י, ולכן פירש הרמב"ן שתיבת וישרצו מלשון רחישו, ויקראו השרצים כן בעבור שתנועתם תמידית, שרץ שהוא רץ, לא ישקוט ולא ינוח, ולפ"ז מפרש הרמב"ן שם ששרצו בארץ הכוונה "שיהיו מתהלכים בכלה ויפרו וירבו עליה, התנועעו בכלה ותרבו בה, וכן פרו וישרצו שפרו ורבו וינעו לרבע עד שתמלא הארץ מהם." ולפ"ז וישרצו הוא הקדמה לותמלא הארץ אותם. ועכ"פ זה לא לשון של כבוד, אלא ההיפך.

ונ"ל שהכוונה כאן שזה לא מגדיר את הלידה הבלתי טבעית, אלא כל הפסוק הזה מקדים לבאר מדוע קם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף, וממילא כל הפסוק הזה הוא הקדמה לשעבוד מצרים, ונקדים שבאמת מצינו פסוק קצת דומה לזה לעיל בפרשת ויגש: וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד, אבל כאן הפסוק שונה בכמה דברים, ששם כתוב שני לשונות: ויפרו וירבו, וכאן כתוב ארבע לשונות: פרו וישרצו וירבו ויעצמו, שם כתוב מאד, וכאן כתוב במאד מאד, שם לא כתוב ותמלא הארץ אתם, וכאן הוסיף הפסוק תיבות אלו, ומאידך גיסא שם כתוב ויאחזו בה וכאן לא כתיב את זה. שם כתוב שגרו בארץ גשן וכאן הושמט פרט זה.

אבל ביאור הדברים שבאמת כל הפסוק הוא הסבר לזה שקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף, שבין אם נאמר שהיה מלך חדש לגמרי או לא שנחלקו בזה חז"ל, אבל זה פלא הלא כולם ידעו על יוסף ומה שעשה בשביל מצרים ואיך שייך להתעלם מזה, ואף שבאמת היה להם איזה טענות שיש כאן אפליה נגד האזור המצרי שהוא עבד לפרעה בעוד שהיהודים הולכים חפשי, מ"מ הרי היתה להם הכרת טובה גדולה ליוסף, שהרי הוא העמיד את הכלכלה המצרית על רגליה והצילם מאבדון עולם, וכל השנים הרי היהודים מצאו חן בעיני המצרים, ואיך זה נשתנה עכשיו – מה קרה שגרם את השינוי הזה?

והתירוץ לזה הוא שלא המצריים נשתנו אלא שבנ"י נשתנו, שכל זמן שהדור הישן חי וגרו רק בארץ גשן ויאחזו בה, כלומר הם נאחזו במקום הזה ולא יצאו משם, לא התערבו במה שקורה במצרים באופן לאומי, אלא חיו את חייהם באופן פנימי אז הכל היה בסדר, ואף שפרו ורבו באופן בלתי טבעי, אבל זה היה פנימי, זה היה בשכונה שלהם ובסביבה שלהם, לא התערבו בפוליטיקה המצרית ובודאי לא בקולטור המצרי, וממילא אף שכל אחד ידע ששם בגושן גרים היהודים אבל לא הפריעו להם לחיות כי הם לא הפריעו להם לחיות את החיים שלהם, אבל כאשר מת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, ואז קם לתחיה הדור החדש, אז לאט לאט שינו את הנהגתם, הם כבר לא היו עם קטן בסביבה קטנה שאין להם שייח עם שאר בני המדינה, אלא ויעצמו במאד מאד, הם נהיו חזקים, תדמית חזקה, ולא רק זה אלא ששוב לא נצטמצמו לארץ גשן, אלא ותמלא הארץ אותם, הם עלו לעמדות מפתח בממשלה ובכלכלה המצרית, הבית הוראה שייסד יעקב בגושן שוב לא היה מרכז החיים, אלא ארץ מצרים עם כל תאוותיה ושעשועיה עכשיו הם היו מרכז החיים של הישראלי בארץ מצרים, הפרת ברית מילה והתחילו להתדמות למצרים, וממילא קם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף, הוא לא הכיר את יוסף, כי ה"יוסף נשתנה", ויאמר אל עמו הנה

שהיא תיבה של גנאי מתאימה היטב לפסוק הזה, זה כל הבעיה שהם התחילו לשרוף, הם התנהגו כמו שרצים, הם רצו בכל מקום ופתאום ראו אותם בכל מקום, וכמו שרץ כמו נמלים ועכבר, כל אחד יודע שישנם נמלים ועכברים אבל זה לא מפריע לנו כל זמן שהם בשדה או ביער, אבל כשהם חודרים לתוך הבית או לתוך המטבח שלי אז יש בעיה של אינפסטשיין, creepy, אז פתאום דואגים ומצללים להאקסטרימיטור שיעשה משהו על בעית השרץ, וזה מה שקרה במצרים, קם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף – רב ועצום ממנו. הגרמנים כינו את היהודים בשם vermin. והן הן הדברים. ואפשר שזה דקדוק הלשון ותמלא הארץ אתם, ולא כתוב ותמלא הארץ מהם [קושיית הכלי יקר], ולמש"כ הכוונה להדגיש שזה כמו שהם התליעו את הארץ עצמה, לא רק שהארץ היתה מלאה מהם, אלא הם נהפכו להיות חלק מהארץ עצמה, אותם ממש, כאילו הם שורצים על האדמה ונהיים חלק ממנה, ואת זה לא יכלו המצריים לסבול.

ומלכתחילה חשבתי שזה דרוש בעלמא, אבל ראיתי בספורנו שאומר דברים אלו ממש, שעל תיבת פרו וישרצו בפסוק הזה אומר הספורנו: ואחר שמתו כל שבעים נפש נטו לדרכי שרצים שרצים לבאר שחת ובכך ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף אע"פ שהיה זכרון ממנו בדה"י למלכים בלי ספק כו' לא עלתה על לב המלך החדש אפשרות היות מזה העם ושהיה עם זה ראוי לשאת פנים לעמו בעבורו, כלומר שהמלך החדש לא היה יכול לקשר בין יוסף ובין עם ישראל החדש, שהרי הם לא דמו כלל לעם ישראל שחי בימי יוסף! הרי שהוא פירש כן פשוטו של מקרא!

וזה הפשט במש"כ להלן ויקצו מפני בני ישראל, ופירש"י כקוצים היו בעיניהם, וזה ג"כ תיאור של גנאי, ובמדרש אנו מוצאים שהיו המצרים רואים את הישראלים בשוק היו קצים מהם, היו מקיאים, זה הגעיל אותם, והיינו משום עכשיו נהפך היהודי לשרץ בעיניהם, וזה מגעיל את האדם ומביאו להקאה!

וזה דבר שחזר על עצמו בהיסטוריה של העולם, שבכל פעם שהיהודים הרימו ראש וחשבו שמגיע להם משהו מהגוים, הם חשבו את עצמם כאילו הם שוים לגוי וכאילו הם בעלי בתים בארצם עם אזרחות שוה עם הגוי, זה מגביר את שנאת הגוי אליהם, שפתאום התחילו הגוים לחשוש מפניהם, הדמיון אליהם מגביר את חששם, אבל כל פעם שהנמיכו את ראשם והבינו שהם בגלות ולא היו מפחידים את הגוים, אז לא ראו הגוים אותם כמו שרץ והניחו אותם לנפשם. זה דבר חשוב מאד לכלל ישראל לדעת, משום שכמו שאמר הקב"ה למשה זה רק הגלות הראשון, אבל לדאבונינו יהיו עוד הרבה גליות.

ולפ"ז נראה שאת היסוד הזה הסביר הקב"ה למשה בשעת המינוי לשליחות בכדי שהוא יסביר את זה לבני, והיינו שבמשך השנה הבאה, כלומר בזמן המכות עד זמן היציאה יתהווה שינוי גדול ומהותי ביחס שבין המצריים והישראלים, וזה יהיה לכאורה לגמרי נגד הטבע והשכל, והיינו שאף שבשנות השעבוד הם היהודים שרצים ומאוסים בעיני המצרים, כנ"ל, אבל כאשר יתחילו המכות פתאום יתחיל להשתנות היחס ביניהם, שהרי תכלית המכות היא לא רק להעניש את המצרים או את אלהי מצרים, כמו שכתבו הרבה מפרשים, אלא תכלית המכות הוא גם לישראל, שהיו בשפל המצב מבחינה רוחנית, רעים וחטאים כלשון הרמב"ן בפרשת בא, ובודאי בא זה להם מזה

שנטמעו בין המצרים ולמדו ממעשיהם ונהיו כגוי מקרב גוי, והוצרך הקב"ה לחלק אותם משם כעובר במעי אמו, וזה נעשה ע"י שהמכות, אחד לאחר השני, הראו למצרים ולישראלים שהם לא עם אחד, ואין להם שום שותפות כלל, כי בכל מכה שבאה אל המצרים אנו רואים שהיהודים לא נפגעו ממנה אפילו אם הם גרו ביחד עם שכניהם המצרים, ובה הראה הקב"ה למצרים ולישראל שהם שני אומות נפרדות שאדרבה אסור להם לגור ביחד, כאשר הפלה ה' בין ישראל והמצרים, כל אחד ראה שהמצרי והישראלי הוא משהו אחר, המצרי מקבל מכת דם והישראלי שותה מים (שמו"ר פ"ט), וזה היה בשלשת המכות הראשונות, בזמן שהיו עדיין גרים ביחד מהתקופה של ותמלא הארץ אתם, ואעפ"כ כבר ראו את החילוק ביניהם, שהם לא עם אחד.

ואח"כ מהמכה רביעית ואילך, הערוב בא למצרים ולא בא לישראל, וזה כבר מפורש בתורה [ח' פי"ח] והפילתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היום שם ערב וגו' ושמתי פדת בין עמי ובין עמך, וכן במכת דבר: וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד, וכן במכת ברד היה חילוק מהותי בין ישראל: רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד, ובודאי היה כן בכל שאר המכות, וזה היה מטרת כל המכות, המכות תיקנו את החטא של ותמלא הארץ אותם, ולכן הוצרכו לתשעת המכות קודם ליל מכת בכורות וליל היציאה, כי הם צריכים ללמוד שהם חלוקים ופרודים משכניהם המצרים ואין להם שום זיקה אתם, ואז באמת ממילא שוב לא היו שרצים, ואם הם אינם שרצים ממילא שוב לא נמאסו אצל מצרים, הם חזרו להיות יהודים כבתחלה והשליכו את כל גאות ותאות מצרים מהם, ולכן הוצרכו לשחוט את הפסח שהיא תועבה למצרים, ופתאום אירע דבר מעניין מאד, שלאחר שהתחילו המכות ובהמשכם, נתן ה' את חן העם בעיני מצרים וכמש"כ הרמב"ן בפרשת בא שהחן הראשון בא מיד כאשר התחילו המכות, וחזרו לימי החן שהיו בימי שליטת יוסף במצרים, שאף שכולם ראו שהוא השליט אבל ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר, הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו, אם מצאתי חן בעיניכם, הם המליכו את יוסף עליהם משום שהוא מצא חן בעיניהם, שהנהגתו מצאה חן בעיניהם, לא משום שהוא התנהג כמצרי אלא אדרבה היה גאה ביהדותו, הוא זה שהביא את אביו ואת אחיו ושם אותם בארץ גושן, וכל זמן שהיו בארץ גושן לא היה שנאה וממילא לא היה שעבוד, וכן יהיה גם בסוף התהליך של היציאה, כלומר במשך תהליך היציאה ע"י המכות שאז יבינו ישראל שהם לא כמו המצרים, והם צריכים לחזור למקור מחצבתם, להיות עם בפני עצמם, הם עם לבד ישכון, ואז נמצא חן ושכל טוב בעיני הגוים, וזה מה שמסביר הקב"ה למשה את מהלך יציאת מצרים, ולכן זה חלק קריטי ממהלך היציאה, וכן יהיה בכל היציאות, שכל זמן שאנו מרימים ראש אצל הגוים בסופו של דבר זה מגביר את האנטישמיות, ורק כאשר אנו מכניעים ומצפינים ומקטינים את עצמנו, רק אז אנו מוצאים חן בעיני הגוי, ואף שזה לא מובן כ"כ בשכל אבל זה מחוקי הבריאה שקבע הקב"ה, וזה הוצרך ללמד לבני"י בשביל שיזכו ביציאה, בדוקא משום שיהיו גליות אחרות, ואסור לנו לחזור לטעות זו שוב ושוב.

ולכן בכדי שייבנו בני ישראל את זה היטב, לכן נצטוו שבשעת היציאה, ברגע שכל בית מצרי איבד את הבכור שלו ואפשר 5 אנשים מתו בכל בית וכמש"כ רש"י, בדוקא ברגע זה

שהשנאה כלפיהם צריכה להיות במדרגה היותר גבוהה, אז שאלו בני ישראל ממצרים כלי כסף וכלי זהב, וזה פשוט שה' נתן את חנם בעיני מצרים וישאילום, ולא רק שהשאילום אלא נתנו להם במתנה גמורה וכמש"כ כמה ראשונים, והיינו משום שהחן היהודי תלוי אך ורק במדת ההפרדה וההבדלה בינינו, שאם אנו עם לבדד ישכון אז אנו מוצאים חן בעיני הגוי, ואם לאו הוא שונא אותנו כמו שרץ שצריכים לדרוך עליו. ואת זה היו בני ישראל צריכים לידע בכדי שיצילו את עצמם בגליות האחרות שהם עתידים לגלות, אלא שמשה אמר שדיין בצרה זו ואין צורך לדבר עליהם על צרות אחרות עכשיו, אבל בעצם זה דבר שבני ישראל צריכים להבין היטב, כי זה באמת נגד השכל. ומוכן ג"כ

מדוע הוצרכו לידע את זה מיד כבר בהתחלה, כי זה נוגע להם להבין מה יהיה במשך השנה הבאה עוד קודם היציאה. ולכן זה לא מוזכר כליל הסדר כחלק מנסי יציאת מצרים, כי באמת זה לא נס כלל, זה פשוט, שהרי כל השנאה נבעה רק מחמת שהתדמו למצרים, ומיד שהפסיקו את הדמיון למצרים, פשוט שמצאו חן בעיניהם, וכמו שהיה בימי יוסף, ואין בזה נס כלל, וממילא לא שייך להודות להשי"ת על זה ואפילו בדיינו זה לא מוזכר. וזה גם מסביר לנו מדוע שבט לוי לא נשתעבדו לפרעה כלל, והיינו משום שהם באמת לא הפרו את ברית מילה ולא התדמו למצרים, וממילא הם לא התנהגו כמו שרצים, וממילא לא חששו מהם המצרים, והניחום לנפשם!